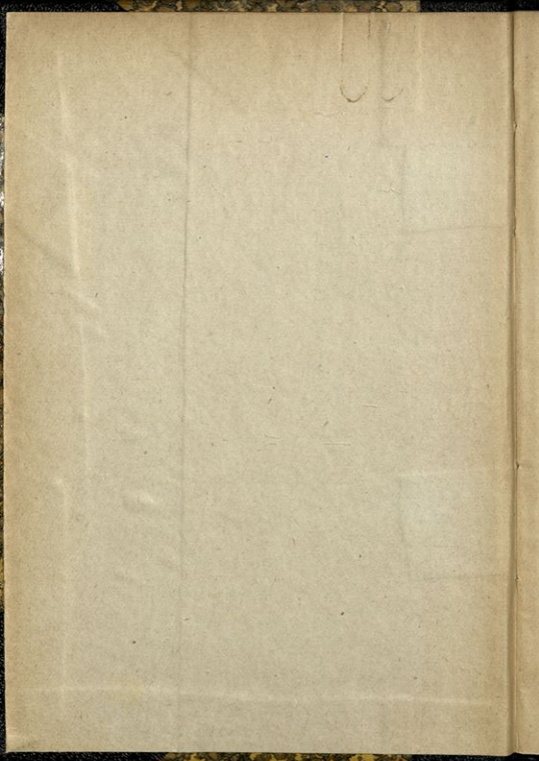
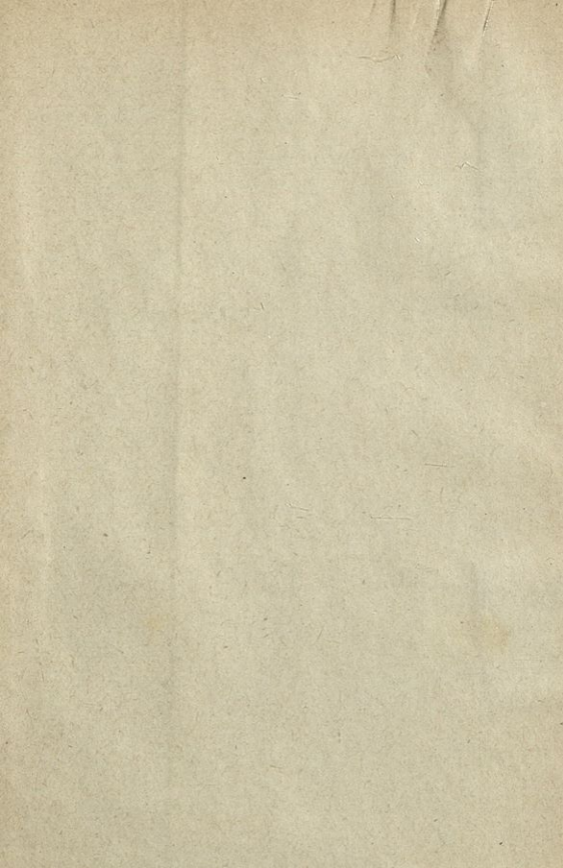

41626

Turkuš Tone

Vojska in Mir.

Romantična melodrama

v treh podobah.

S p i s a l

Tone Turkuš.

J. moj prijatelj
N. Kucer.

V Gradcu 1871.

Tisk društvene tiskarne.

Založil pisatelj.

1880

Ergebnisse der Untersuchungen

über die

Lebensdauer

von

Lebewesen

1880

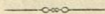
Iz moje knjižnice
H. Kunc.

To igro — če ji sploh smem „igra“ reči —
Sestavlil sem brez vsakega vodila;
Pustivši prosto brez vseh mej jo teči
Sem pisal lastnega srcá čutila.
Na paši, v boju, na prestolu, v ječi,
Povsod mi ena želja je sledila:
Da prisijó nam enkrat dnevi sreče,
In vojske rane zginejo skeleče!

Za praktični naš vek preidealno
Množini bo se moje delce zdelo;
Čutečih vsaj trenutek srečo stalno
Le majhno bo številice se štelo. —
A nič ne dè! — če ne bo óko kalno,
Če se ne bo igralo in ne pelo:
Neznana moč me je na delo gnala,
Pred meno kmalo igra je ležala.

Pesem,

iz ktere je igra nastala.

Na nebu zvezdic jezera migljajo,
 Zlatijo tebi, Večni, plašča robe;
 Po zemlji lahne sapice pihljajo,
 Odvrčajo spijočim yražne zlobe,
 Ki srečni v sanjah sladkih se igrajo,
 Zdaj ne mislé na tuge strupne zobe.
 O ljite blišč čarobni zvezde mile!
 Krepíte trudne v časnem boju sile!

Ko angelj tolažljivi si prižiga
 Z ljubeznijo večernico bliščečo,
 Iz nje trpinu žarek upa miga,
 Ki ga mladi, kot rosa zel venečo.
 Zdaj upajoč glavó spet kviško dviga
 In briše srago čelo mu rosečo. —
 Sladkó zaspi, srcé mu mirno bije,
 In blišč sreberne lune ga obsije.

Na nebu več in več se zvezd zažiga,
 Kakó se v krasu čudežnem bliščijo!
 Kakó pred drugo druga se ogiba!
 Kakó na migljaj, Večni, ti sledijo!
 Kot biseri brez temnega ti giba
 Pas plašča modrozlatega srebrijo!
 Modrost neskončna, tebi v čast gorijo!
 Spijočih vsled ljubezni ne budijo.

Med tem, ko vtrinjajo se iskre zlate,
 Ko jasno se okó po njih ozira;
 Topé na nebu črede se bogate,
 Za lučico lučica nežna vmira.
 Le ena še miglja, zibaje brate
 Zemeljske v sanjah, na-nje se ozira.
 V najlepšem krasu čista se leskeče!
 Kakó plamté gori, kakó trepeče!

Še en pogled! — presrčno nas pozdravlja!
 Kakó blede! — sedaj je utonila!
 Po več tolažbe v večnost se odpravlja,
 Da spet jo v srca bo brezupnim lila.
 Pri zori skrita se očem poslavlja,
 Ki je na mračnem nebu zasvetila.
 Pomlajena oživlja se narava,
 Ko skrbni gospodar že več ne spava.

V neznani svet ga vlekla je ljubljene
 Družine skrb, od nja vse upajoče;
 V sovražni svet ga gnala zveste žene
 Ljubezen je, srcé ga gnalo vroče.
 Vsaj straha ne pozna, nevarnosti nobene
 Mož, ki veselja skrite solze joče. —
 Okó strmi, v daljini mož se zgublja,
 Otroke zora zlata mu poljublja.

Kakó smehlja se sladko srečno dete!
 Rudi mu zore kras nedolžna lica.
 Vsaj angeljčke sanjaje gleda svete,
 Ki z njimi čista se igra devica,
 In z njimi vence nevenljive plete.
 Kakó pa naglo nam zveni cvetica!
 O mlado jutro nepoznane sreče,
 Prerano v krilo večnosti odteče!

Še dete se smehlja, in mati srečna
 Notranjim čutom v bran se več ne stavi,
 Ker vstvarjena v srcé je ljubav večna,
 Ki bratovsko se ljubiti nam pravi.
 Kot srečo ceniti uči zel lečna,
 Ko britke rane nam bolest odpravi;
 Tako je mati muke pozabila,
 In lepo dete strastno poljubila.

Solzica iz očesa se ji vlije
 Na snežnost las nedolžnega deteta,
 In lepi prizor solčni žar obsije,
 In lasce mu zlateč v nje biser vpleta.
 Zdaj žejno srce up goljivi pije,
 Ki mu, poznej moreč ga, srečo obeta. —
 Še v zlatu gričev glave se bliščijo
 Pojemajo, bledijo, se temnijo.

Na nebu temna megla se prikaže;
 Boječe žalostno frlijo tice. —
 Kakó nam jutra jasna zora laže!
 Kolikokrat slepi nas blesk danice! —
 V oblakih se podijo črne straže,
 Čembolj umira solnca zlato lice.
 Kakó bori se! — dneva noč nas krije, —
 Ker slabega močnejša sila zvije. —

Skoz temne megle žar krvav posije,
 Očesu kaže trum nebrojne roje;
 Kot kača se sovrag proteči vije,
 Popotnico mrtvaško boben poje;
 Trobente smrtni klic v daljino lije,
 — Strah prej neznan tesni srcé mi moje; —
 Tišina smrtigladna svet pokriva,
 Zdihljeje tužna žena v zrak izliva.

Kot če grozeč oblak visi nad nami,
 Ko v noči zapeljivem krilu spimo;
 Kot če nas votli grom iz spanja zdrami,
 Da slednje sreče upe popustimo;
 Kot če nebó se stresa nad gorami,
 Da gromonosne strele se bojimo;
 Kot divjih sliši se zverin tulenje,
 Kot burje piš, morjá valov šumenje.

Tako zdaj topov žrela zagromijo,
 Bobnijo krogle, sulice žvenkljajo,
 Goreče veše v zraku frfelijo,
 Kopita divjih konjev ropotajo,
 Lomé se meči, puške se iskrijo,
 Na tleh krvavih ranjenci rohljajo.
 Glej, zdaj se mož zgrudi! — nesrečna žena! —
 Tiči mu v prsih sulica jeklena.

Izderi vsaj mu iz srcá moritelj
 Železa strup iztrgan krilu zemlje!
 Vsaj ni daril nam večni ga stvaritelj,
 Da bratu brat naj z njim življenje jemlje.
 Le ena vez, ljubezen, naj objemlje
 Nas vse, življenja rekel je buditelj.
 A le roké po šibkem močni steza,
 Zmaguje sile, ne kreposti peza. —

Na nebu solnce blede spet zasije,
Nanj deva se ozira, milo joka;
Vmorjeno moštvo cvetno polje krije,
In vdova zapuščena tužno stoka;
Roké sirota tam obupno vije,
Vsaj nima več cvetočih dni poroka. —
Ah, sužnost tuje volje brez zavetja!
O zlata doba našega stoletja! —

Osebe.

Vojni kralj.

Kraljica mirú.

Milko,

Jean,

Ernest,

Milica,

Jeanette,

Ernestina,

Poročevalec.

Častnik.

Meniha.

Vojaki.

Vile, vojne device in več deklet.

Prva podoba.

(Pašnik; pastirji: **Milko, Jean in Ernest** s piščalkami; poznej **Milica, Jeanette in Ernestina**. Ovce in goved. Žvegljanje in petje.)

Ve jagnjeta mirna skakljajte, skakljajte!

Na mladi se trati radostna igrajte!

Pasíte se pridno teleta volovi!

Cingljajte veselo pastirski zvonovi! —

Mi fantje pa pojmo okrogle lepó!

Šumlja nam potočec, nas varje nebó.

V vročini krepivna nas senca hladi.

In v gaju nam tica prijazna žvrli;

In zorne dekleta nam cvetke beró,

Nam v ščopke je vežejo, v vence pletó.

Naj toraj radosti srcé nam igra!

Britkosti pastir naj nikdar ne pozna! —

Dekleta prihajajo, vence nesó,

Nam vence ponujajo, sladko pojó!

Dekleta so tukaj, zdaj brž na nogé! —

Najlepša je moja in cvetje za mé!

Je brhka in čedna, — naj boljše srcé,

Koj vstaja po noči, če juckam juhé;

Tje k oknicu zleze, ga tiho odpré,

Me malo pokara, poljubek mi dè.

(Dekleta pridejo vsak svoji.)

Naj lepša si v vasi ti, moje deklé!

Dekleta.

Lepote ne iščem, ne gladke roké! —
Z menó ne norčuj se, če nisem za té!

Pastirji.

Dekleta štimane ste! — S prošnjami le
Se da pridobiti deklinško srcé.

Dekleta.

Na prošnje ne čaka priprosto deklé;
Brez prošnje stori, kar veli ji srcé.

Pastirji.

Daj toraj brez prošnje mi ščopek cvetic,
Ti dekle ljubljeno, rudečih mi lic!
Kaj glavo povešaš? kaj skrivaš oči?
Kaj zdaj ne storiš, kar srcé ti veli?

(Ščopek vzemši)

Ta ščopek je krasen! — ah, kako diši!

In cvetka pri cvetkici lepša čepi!

Marjetica, klinček in zvonček, jazmin,

Vijolica, vrtnica, in rožmarin.

Ta ščopek je krasen, prelepo diši!

Poljubek zasluži — koj naj se zgodi! —

(Poljubijo dekleta, ki se jim izmaknejo.)

Dekleta.

Ah pusti! — kaj delaš? — se greh ti ne zdi?

Ne vidiš, da solnce na nebu blišči?

Milica (sama.)

Ah pusti me! — hajde dekleta na stran!
 Posebej naj sede deklinški naš stan! —
 Tu mehka je trata, prostorček zelen,
 Naj ne nadleguje tu fant nas noben! (sedejo)
 Zdaj pletimo vence, mladosten so cvet.
 Spominjajo živo otročjih nas let.

Milko

(na drugi strani.)

Ne vem kaj mi manjka? — če tudi sem zdrav,
 Mi nič ni po volji in nič mi ni prav! —
 Ošabne dekleta! — a to nič ne dè! —
 Pastirsko življenje za žalost ne ve.

Vsi.

Naj toraj radosti, srcé nam igra!
 Britkosti pastir naj nikdar ne pozna!

(Jamejo žvegljati.)

Milica.

Kaj dekleta smo storile,
 Da smo cvetje trgat šle?
 Matere so nas svarile,
 Ko še majhne smo bilé:
 „Cvetkic preveč ne berite,
 Glavic jim ne trgajte!
 Le brez njih se veselite,
 In brez njih popevajte!“

„Tudi cvet imá čutila!
 Tudi cvetkico boli!
 Če je glavico zgubila,
 Zvrne se in omedli.“

Pustimo cvetice cvesti,
 In brez njih popevajmo!
 Nehajmo si vence plesti!
 Cvetke v miru naj cvetó!

(Vse vstanejo in otresejo cvetje na tla.)

Cvetke brez skrbi cvetíte!
 Trgala vas več ne bom!
 Z nočno roso se krepíte!
 Naj vas varje prosti dom!

(Zadi je šel med tem vojak mimo in je spustil tri meče na tla
 nihče ga ni videl; dekleta odidejo.)

Jean.

Kaj delajo deklice?
 Kaj trosijo cvetice?
 Kam zdaj odhajajo?
 Nas tukaj puščajo!
 Zdaj vence poberímo
 Ter je domu nesímo! —
 Živad domu odhaja,
 In solnce že zahaja.

(Grejo okoli in pridejo do mečev ter je poberó.)

(Temni se; poznej grom in blisk.)

Ernest.

Kaj pomenja ta prikazen?
 Mene loti se bojazen.
 To je groza, to je strah!
 Čujte grom in blisk v en mah!

Milko,

(meč na tla spustivši.)

Kaj orožje nam pomenja,
 Ki pastirji mirni smo?
 Slave nočemo, življenja
 Hrupnega ne iščemo!

Meči kralje naj slavijo,
 Nas pa mirna jagnjeta!
 Vojske nič nas ne skrbijo;
 Tihi mir pastir pozna.

(Svetli se.)

Dekleta

(prestrašene nazaj:)

O Bog!

Pastirji.

Moj Bog! — kaj je?

Dekleta.

Prikazen viša bliža se!

Ernest.

Koj meče mi poberite
 In naglo je opašite!

Vsi.

O srečno, srečno sladki mir!

V orožju se bori pastir.

(Jaka svetloba; vojni kralj nastopl.)

Pastirji.

Kaj je to?

Dekleta.

Moj Bog! —

Bežimo tje v log!

Kralj.

Tukaj, tukaj ostaníte,

Nič se mé ne bojte!

Zdaj si prsa ohrabrite,

Vojne pesmi pojte!

Naj piščal pastirska zgine,

Vojna tromba naj doni!

Naj dišeče cvetje mine,

Creda naj se razkropi!

Vence pustite minljive,

Vsak le meni naj sledi!

Dam vam krone nevenljive,

Ki je večni žar zlati.

Na prestole bom postavil,

Vas pastirje, kralje tri!

Žezla zlata vam pripravil; —
To pa le, če teče — kri.

Milko.

Mi priprosti fantje smo.
Kaj nam mar je kraljestvo?
Jagnjeta so naša sreča;
Ona nam radóst največa.

Kralj.

Vojska čredo pomori;
Kaj pa naj pastir stori,
Ko nikjer več črede ni?

Jean.

Bog! — resnico govori.

Kralj.

Vas, dekleta, pa kraljice
Slavne storil bom vse tri!
Trata naj imá cvetice,
Ki je zima pomori!
Cvetje lepše, nikdar velo,
Na prestolih bo vam cvelo.

Milica.

Me nevedne smo dekleta,
Mir nam ljub je, trata sveta.

Kralj.

Kaj pa kadar trate ni?
Ko pred vojsko mir beži.

Ernestina.

Bog! — resnico govori.

Pastirji.

Čuj! — resnico govori.

Kralj.

Vojne deve in junaki,
Tukaj se prikaži vsaki!

(Vojaki in vojne device, rudeče oblečene, prinesejo krone.)

Zdaj pastirji sem stopite!
Dajte deklicam roké!
Zlate krone vsi dobite,
Žezla zlata vsi v roké.

Boj povsod naj slávljen sluje!
Vse ga ljubi, vse spoštuje!
Kdor pa sam rad se ne vda,
Naj preganja sila ga,
Da v obupu ves potrt
Najde z lastnim nožem smrt!

Tukaj vojne so device,
Krone vaše, tri deklice!
Tukaj so junaci vojni,
Vaši, fantje, venci bojni!
Slóvan, Nemeč in Roman
V kratkem času bo vam vdan.
Vi pa ostro jim kraljujte!
Pravo jim zapovedujte!

Meč vam vedno naj visi
 Nad prestolom in sloni
 Na-njem puška ter preži
 Polek lev, ki liže kri!
 Kajti tam je moč doma,
 Kjer se strah, trepét pozna;
 Tam postava se spoštuje,
 Kjer nad njo železo čuje.

Milko.

Kako bomo kraljevali,
 Če ne bomo prava znali?
 Mi pastirji smo priprosti,
 Vsi pogrešamo vednosti.

Kralj.

Za vednóst vam mar ne bodi!
 Ona lahko se dobi.
 Kdor po vojnih potih hodi,
 On po temi pač ne blodi.
 Meč si na kostéh topi,
 Pogléd si ostri, um bistri.

Ernest in Ernestina.

Pogum neznan se v prsih zbuja,
 V daljavo strastno hrepeni.
 Ne straši več me zemlja tuja;
 Naprej, naprej me moč drvi.

Že vidim, kako konj se spenja!
 Že slišim trombo, ki doni!
 Pogum me tiraŝi ne jenja,
 Tu ni mogoče biti mi!

Kakó že v zraku meč se bliska!
 Kakó po žilah kri hiti!
 Nemir srcé mi tukaj stiska;
 Tu več mi moč ostati ni.

(Odideta z mečema.)

Milko in Milica.

Srečno, srečno, trate mlade,
 Srečno nežne ovčice!
 Srečno, srečno tihe nade,
 Srečno krasne cvetkice!

Tukaj vas zapuščam same,
 Srce drugam hrepeni!
 Naj vas divji boj ne vjame,
 Vas sovrag ne dohiti!

Srečni tu smo vkupaj bili;
 Zdaj srcé me drugam sili.

Vsi.

Srečni tu smo vkupaj bili;
 Zdaj srcé nas drugam sili.

(Golobček prileti z zeleno vejico.)

Vsi.

Lepa stvar!

Kralj.

Nam na kvar! (ga vstreli.)

Vsi.

Kaj pomenja to?

Kralj.

Znamenje dobro bo!

Majhno, majhno potrpite!

Kmalo se razveselite. —

Strel in grom! — tromba doni!

Na noge! pripravite urno se vsi!

Kar sem obljubil, naj zdaj se zgodi!

Pazite! — sreča prerada zbeži. —

Vsi.

Vsi smo na nogah, oroženi vsi,

Vsak rad opravi, kar kralj mu veli.

Kralj.

Jo vidite? — tukaj mirú je kraljica!—

Zdaj zemlja je naša, in naša pravica!

Zapríte jo v ječo, jo vam prepustim!

Že bliža se! — tukaj je! — jaz odhitim.

(naglo odide,)

(Ernest in Ernestina pripeljeta kraljico mirú z zelenim vencem na glavi, s klasjem v jerbasu na roki i. t. d.; sledi ji mnogo vil in vojakov.)

Pastirji.

Kdo je ta podoba mila,
Lepa, kot da viša stvar bi bila?

Kraljica,

(ki zagleda golobčeka, naglo,)

Moj golobček snežnobeli!
(Ga pobere, a spet spusti.)
Tukaj so te toraj vjeli!

Ernest.

Ona je mirú kraljica,
Zdaj pa vredna nam jetnica.
Kje je kralj naš? on naj gleda,
Da junak sem možbeseda!

Vsi.

Kje je kralj naš? on naj gleda,
Da junak si možbeseda!

Vojak (zadi.)

Sem se neko petje čuje,
Ki srcé mi omiruje.

Kraljica.

Petje to, ki tukaj sem se čuje,
Srečnih petje je, — njim mir kraljuje.

Njim je boj neznan in brata kri,
 Po kateri žejno vam srcé hlepi.
 Nazaj, nazaj nesrečne ve deklice,
 Če ne, ste danas z meno vred jetnice! —
 Zdaj vladala povsod bo divja sila.
 — Osoda je človeštvu res nemila! —
 Ah, pustite nesrečne sladko petje!
 Nam bo zdaj ječe noč grenkó zavetje.

(Mnogo ovenčanih **deklet** pripoje in pripleše sè srpi, z grabljami,
 vilami i. t. d.)

Skakljajte, skakljajte ve nogice mlade!
 Vesele dekleta pač plešejo rade.
 Prepevaj, prepevaj si zorno deklé!
 Mladost bo minola, z njo radosti vse.

Vojaki,

(ki so je obstopili.)

Le pevaj, le pevaj ti, zorno deklé!
 Mladóst ni minola, a radosti vse.

(Najprej **ena**, potem **vse**.)

Moj Bog! — kje sem? — orožje kam pogledam!
 Na vojnem polji! — če se prav zavedam?

Kraljica.

Da, da! nesrečne! — tu je vojno polje!
 In me smo sužne divje, tuje volje! —
 Njim, ki sem tiho srečo darovala,
 Sem divjim v nehvaležno pest zdaj pala!

Ernest, (potem vsi.)

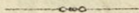
Zdaj brž naprej! to bil je srečen dan!
Srečnejši ni mi v vsem življenju znan.

Vojaki.

Zdaj hajdimo! skačimo! pojmo veseli!
Kraljico mirú nam sovražno smo vjeli.
Potegnimo meče! — in on nam naj vlada,
Po kterege roki stotero jih pada.
Na vojsko, na vojsko, na vojno poljé!
To nam je veselje. a drugim gorjé.

(Vsi odidejo.)

(Zagrinjalo pade.)

Druga podoba.

Prvi del.

Dvor pred kraljevo palačo.

(Dva stražnika. Dva vojaka hočeta vstopiti.)

Stražnika.

Kaj želita?

Zunaj ostanita!

Vojaka.

Stražnika nespametna,

Da tukaj stražita!

Stražnika.

Kdor besedi se ne vda,

Naj sulica prisili ga!

Vojaka.

Ne branita vstopiti,

Ter dajta se pregovoriti,

Če hočeta vesela biti!

(Petje se sliši.)

Vojakov društvo sem prihaja,

Ki srca jim radóst navdaja.

(Stražnika odložita orožje; več vojakov in natakarič s kupicami
in bokali v rokah nastopi.)

(**Vojaki** pojejo:)

Nu fantje, to primite!

Vinca nalijmo!

Naj drugi se bijejo,

Mi ga pa pijmo!

Do vrha nalivajte

Urne dekleta!

Naj skrb se pozabi

In straža prekleta!

O petju naj trese se

Krepka palača!

Nam puška je ljubica,

Dekle igrača.

Kam koli mi pridemo,

Vse nam je vdano;

Od koder odidemo,

Petje pregnano.

Dekleta se jočejo,

Mi veselimo;

Ker kamor le pridemo,

Druge dobimo.

Srcá in ljubezni pa
 Mi ne poznamo;
 Več deklic dobimo si,
 Več jih imamo.

Ti slišiš, ti priča si,
 Stara palača!
 Nam puška je ljubica,
 Dekle igrača.

(Častnik nastopi.)

Častnik.

Kaj vidim? — tukaj straže ni,
 Zdaj, ko sovrág povsod preti.
 Zdaj sreči vaši ura je odbila,
 In kazen zaslužéna bo sledila.

(Poročevalec nastopi.)

Od kod prihajaš, kam hitiš?
 In kaj naznanjaš, kaj želiš?

Poročevalec.

Milko me je sem poslál,
 Prej naš poveljnik, zdaj naš — kralj.

Častnik.

Kaj praviš? — kralj?
 Kdo mu je krono dal?

Poročevalec.

On vam naznanja srečni dan,
 Ko ni več od sovražnikov obdan.
 Pobil ga bil je Nmec in Roman,
 In kralj je Ernest že in Jean.
 Zdaj vojsko vso in Milkota
 Nepremagljiv pogum navda.
 Obup in smrt v nov boj spet žene ga,
 In od obeh pobit premagal je oba.
 Sovražna moč je kmalo raznesena,
 Armada v divjem begu razpršena. —

In vojska vzdigne Milkota na ščit,
 Ki ga zlati visoko solnčni svit.
 In tu iz sto in tisoč grl gromi:
 „Zdaj Milko naš je kralj! — on naj živi!“
 In odmevaje daleč tje doni:
 „Kraljica Milica nam naj živi!“ —

A Milko gleda ganjen na mrliče
 Ter pravi: „Vi, vi mrtvi, vi ste priče,
 Vsi priče mutaste, ki kri ste lili,
 Da bodo lepši dnevi zdaj se nam razvili!“ —
 In ko se Milko Večnemu odkrije,
 Žar solnčni siva meglica zakrije,
 In iz nebes ga rosa blagoslavlja,
 Ko zmagonosen se z bojišča spravlja.

(Glasba se zasliši.)

Li slišite otožne harmonije?
 Tako igra zmagalec, ki ne klije
 Mu v srcu le ljubezen do vojaštva,
 Ko ni več boja, ko več ni sovraštva.
 Veselja zmaga v srcu mu ne zbuja,
 Ki zemlji mrtvih tisoče ponuja. —
 Zdaj spravite se v red, že kralj je tu!
 Povsod naj slava, čast se kaže mu!

(Vojaki hočejo oditi.)

Častnik.

Ne! — ostaníte! kralj vas naj kaznuje,
 Ko vidi, kako se pri vas spoštuje!
 Kakó zapoved dana se spolnuje!

(Milko, Milica, vojaki in dekleta pridejo.)

(Godba, potem petje.)

Dekleta.

Slava tvoja, kralj veliki,
 Daleč, daleč naj doni!
 Sovrág enako trepetliki
 Boječ pred tebo naj strmi!
 Ne tare naj te moč nobena!
 In sila naj te ne zdrobi!
 Naj strast ne žene te ognjena
 Nikamor, kjer pogub preti!

Milko.

Zakaj vas žalost tu tišči?
 Zakaj povešate oči?

Častnik.

Zaslužene si kazni vsak je svest,
 Zatoraj peče ga nemirna vest.
 Dolžnosti vsi so pozabili,
 Vsi straže svoje popustili,
 In tukaj vkup se veselili,
 Popevali ter pili,
 Ko vroče boje vi ste bili.
 Kaznuj je zdaj, mogočni kralj!
 Pravico ti je Večni dal.

Milko.

Zapoved vi ste prelomili!
 Zopér postavo vsi grešili,
 Dasi je bil nevaren čas! —
 Že gladna smrt preži na vas! —
 A moja moč bo njeno strla.
 — Dovolj je že darov požrla.
 Vse, vse vam danas odpustim!
 Življenje novo vam delim!

(pokleknejo; mavrica.)

Zgubljene, a spet najdene otroke
 Vas blagoslavlja zdaj moje roke.

(Zagrinjalo pade.)

Drugi del.

Ječa.

Mirú kraljica (sama.)

Ah trata zelena, ah cvetno poljé,
Kakó te pogreša zdaj moje srcé!
Le cvetje ráduje me, in veseli
Me ptica, ko v gaju samotnem žgoli.

Na trati zeleni se mehko sedi,
In mirno o čistem potoku se spi,
Ko dalje in dalje mrmraje hiti,
Ter sanje radostne in sladke budi.

Šumljaje se peni, šumljaje kipi,
Iz pen pa se gradič srebern mi svetli.
Tam stanje je moje, tam jaz sem doma,
Tam prava in tiha se sreča pozna.

Tam bele mi vile prijazno stregó,
Fantički mi pojejo milo, lepó,
In vile je varjejo noč mi in dan
Se z njimi igraje, — jim boj je neznan.

A tukaj je kletev in klanje doma,
In sreča, ko pride, slovo nam že da.
O zlato domovje! le enkrat še tje
Želi si prispeti nesrečno srcé!

Kam koli pogledam — železen zapah!
 Kam koli ozrém se — samota in strah!
 Tišina, ki ljubim jo, tu me boli. —
 Le v dole prijazne srcé hrepeni.

Več rana mi vsekana ne krvavi,
 So vile jo vtihnile, spet se celí. —
 In tamkaj pa, kjer sem prelivala kri,
 Iz zemlje naj oljka mirú se rodi!

(Sede in počasi zaspi.)

Vile,

(ki pridejo.)

Ah, tamkaj vsaj, kjer si prelivala kri,
 Iz zemlje naj oljka miru se rodi! —

Zatisnila je že oči;

Jo spanje premaguje.

Nesíte sem zdaj vence ji!

Naj z njimi se raduje,

Ko nam se zopet prebudi! —

Trenotek brez skrbi naj spi,

Da spet okrepi ude si

In veselejša se zbudi.

(Jo ovenčajo.)

Spavaj, spavaj nam kraljica!
 Spavaj sladko v tihi noči!
 Naj ne drami te sapíca
 Nobena, ko si krepíš moči!

Ti si, kar ljudstva osrečuje,
 Kar zadovoljnost jim deli!
 Ti, kar jim rane zavežuje!
 Ti, kar je lika, bogati!

Ti veješ bratovsko ljubezen!
 Ti radodarne je storiš!
 Odvrčaš tugo in bolezen!
 In stalno vednost ti učiš!

Spavaj toraj nam kraljica!
 Spavaj sladko v tihi noči!
 Naj ne dramí te sapíca
 Nobena, ko si krepíš moči!

(Odidejo.)

(Vojni kralj pride, odloži orožje in čelado ter sluša. Kraljici se prikaže v oblakih bel fantek z vencem v roki.)

Kraljica (sanjaje:)

Pojdi, pojdi fantek dragi,
 Ljubček mojega srcá!
 Naj te na srcé pritisnem! —
 Pravo ljubav mir pozna. —
 Ah pojdi, pojdi ljubček k meni,
 Da ti poljubek dam iskreni!

Kralj

(se ji bližaje.)

Smem poljubíti, lepo dete,
 Goreče tvoje usta svete?

Kraljica.

Ah pojdi, pojdi fantek k meni,
Da ti poljubek dam iskreni!

(Sčasoma zgine prikazen.)

Kralj

(k njej sedši:)

O ljubezniva, mirna deva,
Bližina tvoja me ogreva!

(Kraljica se na pol predrami; kralj jo rahlo objame.)

Oba.

Ah kako sladka je ljubezen,
Ko prvokrat srcé gori!
Nerazumljiva je bolezen,
Greni življenje in sladi.

Naj manjši dvom ljubeče rani,
Da mlado srce krvavi;
Radóst naj manjša pa odstrani
Globoko skrite žalosti.

Če ljubi ljubček kaj daruje,
Mu zdi se tujca lastni dar.
Zlo vsako sebi pripisuje,
Le sreča ljube mu je mar.

Zatoraj naj ljubezen vlada,
Sovraštvu se nikdar ne vda!
Ljubezen je bogastvo, nada;
Sovraštvo rop svojgá blagá.

Kralj.

Zdaj prvokrat spoznavam mir,
 Zdaj še le čutim sreče vir. —
 Kakó ji ustica goré!
 Poljubim je, — poljub jim gre!

(Jo poljubi.)

Kraljica,

(ki naglo vstane.)

Kaj je? — kje sem? — ah, kdo si ti,
 Ki upaš mene ljubiti? —
 Ah, kam se je prikazen skrila,
 Podoba lepa, rajskomila?

Vile,

(ki pridejo.)

Kaj je? — kdo je? — ah kdo si ti,
 Da se jo upaš dramiti?
 Kaj te h kraljici sem pripelje?
 Od kod dobil si to povelje?
 Povej, povej nam! kdo si ti,
 Ki se jo upaš dramiti?

(Kralj nazaj stopivši pokaže čelado.)

Vile.

Ta je nasprotnik naš, nemir,
 Ki seje rázpor in prepír. —
 Kaj te pripelje v našo sredo,
 Ki paseš krvoločno čredo?

Med nami tu je mir doma,
Tu biti sme, kdor mir pozna!

Kralj.

Jaz bil sem grozen vojni kralj
Do zdaj, do tega dne.
Sem vsemu svetu kraljeval,
Podjarmil sem si vse.
Kjer šla je moja divja noga,
Nastala pušča je, nadloga,
A kjer zadela je pušica,
Krvava lila je solzica;
In kjer se slišal moj je glas,
Je zginil srečen mirni čas. —

Pred meno trume so bežale,
So mesta in vasi se žgale,
Da! — črede so se mene bale;
So plodne njive se teptale,
Vinogradí in travniki
V puščave se spreminjali.
In spremljal me je medli glad,
Nevarniši kot strupni gad;
Sledil pa mi je jok in stok
Deklet in sercev, žen, otrok.

A vendar boj prenehal ni,
Ker vojska vojsko spet rodi.

Vojak pa po-njej hrepeni,
 Po slavi vojni le hlepi,
 Ker se dobi — in vdova naj preklinja —
 Za storjeni umor zlatá svetinja.
 Iz nje pa žar krvav se mu blišči,
 Ki čute mu mori, pogled slepi.
 Zatoraj ne spozna mirú kraljice,
 Ne ljubi, ne časti mirú device.

A mojim je očem zavoj odpal,
 Ko prvokrat sem zdaj pred tebo stal,
 Ko prvokrat sem polek tebe sel,
 Na nedrije kipeče glavo dél,
 Rokó okoli vrata ti ovil,
 Ko sem sladkost ti ust gorečih pil,
 Ko zrl sem v mirno, čisto ti okó,
 Srcé je prvokrat občutilo.

Trenotek več brez tebe ne živim,
 In s tebo združen večén mir storím!
 O daj kraljica, daj mi, daj rokó!
 Zaveza najina naj večna bo! —

(Jo prime rahlo za roko.)

Vile.

O daj kraljica, daj mu, daj rokó!
 Zaveza vajina naj večna bo!
 Za vselej zgine naj razpór, prepír,
 In vlada naj na svetu večén mir.

Kraljica.

Ne branim se roké podati,
 Tam, kjer osrečim celi svet.
 Pripravljena sem vse prestati
 Za zlati mir — mir večnih let. —

(Se objameta.)

Kralj.

O srečna ura, kje si bila?
 Kje si se mi do zdaj mudila?
 Zakaj že nisi prej prispela
 In z venci me mirú oplela?
 Ne bila bi me ljudstva klela,
 Ki bi jim tiha sreča cvela.

Kraljica.

Jaz bom ti zvesta tovaršica,
 V nadlogah vdana pomočnica
 In v hrupu mirna tolažnica.
 Pogum ti vojni bom krotíla,
 Iz cvetk mirú ti vence vila. —
 Kaj zreš na tla, mladenč ognjeni?
 Nevesto svojo zdaj objemi!

(Se objameta; jutranja zora.)

Oba.

Lepše solnce bo sijalo
 Zdaj vam, ljudstva ljubljena!

Ko si je roke podalo,
 Kar se ljubiti ni znalo:
 Ljubček boj, mir ljubica.

Prava sreča v miru cvete,
 V miru starček se mladi,
 Ko mu hčerka vence plete,
 Sin pa žitnice polni.

Brez pastirja hodi čreda
 In brez varha v dol zelen.
 Spet rudé se lica bleđa. —
 Bodi toraj mir sklenjén!

(Več vil pride, ki prinesó ščopkov, vencev, cvetic i. t. d.)

Zdaj se dekleta vesele radujte!

Plešite, skačite, pojte lepó!

Zdaj ljndstva se srečna enkrat pomirujte!

Naj priča mirú bo vam zemlja, nebó!

Na svetu ni lepšega dneva biló,

Kot dan je današnji, ko mirno roko

Kraljica bo vojnemu kralju podala

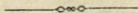
V zavezu mirú, ki bo večno ostala.

Zdaj plešite, skačite, pojte, igrajte,

In v cerkev k oltarju par srečni spremljajte

(Odidejo.)

(Zagrinjalo pade.)

Tretja podoba.

(Velika dvorana, slovesno okinčana, s prestoli za kralja in kraljico mirú in za une tri kralje in kraljice. Zadi stopnice v kapelo. — Procesija prihaja: Naprej pevajoče **device** z venci in cveticami; za njimi **fantje** z lučmi; za temi **dva meniha**; nato kralj Slovanski, **Milko** sè svojo kraljico; tako **Jean**, Romanski kralj s kraljico; Nemški kralj **Ernest** s kraljico; zadnja sta **vojni kralj** in **kraljica mirú**. Pred vsakim prvih treh parov se nese mu lastna narodna, pred zadnjim velika bela zastava.)

Zdaj se dekleta vesele radujte!

Plešite, skačite, pojte lepó!

Zdaj ljudstva se srečna enkrat pomirujte!

Naj priča mirú bo vam zemlja, nebo!

(Vsi posedejo.)

Menih.

Pomenljiv se dan praznuje

Danas, bo ko vojni kralj,

Ki zdaj boj črtí, spoštuje

Večni mir, roko podal

Miljeni mirú kraljici. —

Jaz pa zvezal bom desnici,

Da za vselej vtihne boj,

Zgine divji vojni roj.

Vstaníte kralji in kraffice!
 Ter pojdite tje v sveti dom!
 In ve popevajte device,
 Dovršil kmalo zvezo bom!

Le nekaj, prosim, prej storite!
 Edino prošnjo mi spolnite:
 „Orožje vojno odložite!“
 Kjer veže dva ljubezen božja,
 Ni treba vojnega orožja!

Kraljica.

Ker kralje vas sem pomirila,
 In z vojnim kraljem se združila,
 Odložite orožje vsi!
 Prenežne zanj ljubezni so vezi.

Kralji (vsi.)

Vsaj res nam treba ni orožja
 Tam, kjer je mir in veža božja!
 (Pomečejo orožje.)

Device.

Na svetu ni lepšega dneva biló.
 Kot dan je današnji, ko mirno rokó
 Kraljica bo vojnemu kralju podala
 V zavezo mirú, ki bo večno ostala.
 Zdaj skačíte, plešíte, pojíte, igrájte
 In v cerkev k oltarju par srečni spremljajte!
 (Vsi v kapelo.)

(Orgle se slišijo; nato pridejo med petjem nazaj in posedejo.)

Menih.

Zdaj je zveza dovršena,
Zdaj je divji boj končan;
Moč ne tare nas nobena,
Zdaj nam vstaja lepši dan.

(Odide v kapelo.)

Kraljica.

Kralji, v miru zdaj živíte!
Ljubav naj jedini vas!
Slednjo silo pozabíte,
Da vam dojde milši čas!
Naj ljubezen moč vam vzbuja!
Vzbujeno pa mir krepí!
Naj ne miče last vas tuja!
Vsak sè svojim naj živi!

O blagi kralj, ki ljubi ljudstvo svoje,
Tolažnik mu v nesreči je!
Le njemu naj se slava poje!
Spomin mu več en stavi se!

O srečna, srečna si država,
Kjer državljanom kralj živi!
Doma je tam ljubezen prava,
Tam ni zvijač in hlimbe ni.
Tam vsak se z jasnim čelom bliža,
Zvestost mu sije iz oči;

Nikjer se zvito ne poniža,
 Ker tam hinavstva treba ni,
 Kjer kinča préstole pravica,
 Vladarjev čela pa resnica.

O trikrat srečna je država,
 Kjer kralj kot oče je otrok!
 Tam sreče ladja varno plava,
 Ne sliši tam se jok in stok.

Vojni kralj.

Bratje kralji zdaj stopite,
 Sred dvorane v ozki krog!
 Mir in spravo vsi sklenite!
 — Sliši naj vas večni Bog, —
 Da v ljubezni vsi živite,
 In da vojske ne želite!

(Stopijo sè vsewi zastavami v krog.)

Slován Romana, Nemca ljubi!
 Roman in Nemeč Slóvana!
 Ter naj Slovanko Nemeč snubi!
 Slován Romanki roko da!
 Zjedinite se zdaj v svobodi novi! —
 Vsi enega očeta ste sinovi! —

Kraljica mirú.

Vi srečni ste trije vladarji!
 — Vladarji krepkih narodov!

Ljubezen v srcu vsak obvarji!
 — Ljubezen do državljanov!
 Zakaj bi kralja kmet ne ljubil?
 Zakaj ne ljubil kmeta kralj?
 Zakaj bi se v sovraštvu gubil?
 Zakaj po divje svet se klal?

Obdrži svojo vsak zastavo,
 Ki daleč slavna naj vihra!
 Nad njo naj vendar mir in spravo,
 Zastavo belo vsak čisla!
 Da zgine rázpor in prepír,
 Da vselej vlada zlati mir.

Kralji.

V dokaz prisege dvigam roko,
 Ki v prsih sklepam jo globoko:
 Naj zgine rázpor in prepír!
 Naj večno vlada stalen mir!

Kraljica mirú.

Zdaj slavni kralji in kraljice!
 Spomnite se presrečnih dni!
 Ko ste pastirji in deklice,
 Pri čredi si prepevali. —

Za slabo palico pastirja
 Vam zlato žezlo naj velja,
 Ki kadar volk deroč pridirja,
 Od črede ne preplaši ga.

Na žezla moč se ne vpirájte,
 Da vas ošabnih ne stori!
 Prevzetnosti se mi ne vdajte:
 „Pretrdo jeklo se zdrobi“. —

Prej črede ste pastirji bili,
 A daj pastirji ljudstev ste.
 Prej ste se črede veselili,
 In zdaj radujte z ljudstvi se!
 Nikdár, nikdár ne pozabite,
 Da srečo, blagoslov budite!

Oba.

Zdaj cvetje vnovič naj poganja!
 Naj polje plodno spet rodi!
 Naj poln se klas rumeni vklanja,
 In sadno drevje se šibi!
 Naj trata lepše se razrašča,
 In log naj lepše zeleni!
 Gorica množi sad prinašča,
 In tica noč in dan zgolí.

Zdaj mati solz ne bo več lila
 Za sinom, ki je Bog ve kje?
 Ki ga v trpljenju je rodila,
 Da cvet mladosti v boj ji gre,
 Da prsa bratu tam nastavi,
 In smrt nedolžnega zadavi. —

Naj zdaj se solze posušijo!
Nesreče zdaj se pozabíjo! —

Milica.

Ah, rosnih cvetkic se spominjam,
Ki sem je rada trgala;
In v duhu se za čredo spinjam
Prek bistrega potočiča.

O srečen, komur v dvoru teče
Kraljevem zibelj mladih dni!
Ni treba mu iskati sreče,
Ki že z detetom se rodi;

A blagor njemu, ki ga ziblje
Ljubeča mati v bajtici!
Dasí se sreča ga ogiblje,
On mirno se brez njé živi. —

O cveti, cveti nežno cvetje
Po brdih in po travnikih!
Razlegaj se veselo petje
In žvegljanje po pašnikih!

Le on radost pastirsko čuti,
Ki bil je nekđaj sam pastir.
Kdor to ni bil, on še ne sluti,
Kje tihe je radosti vir.

Vse.

O cveti, cveti nežno cvetje
 Po brdih in po travnikih!
 Razlegaj se veselo petje
 In žvegljanje po pašnikih!

(Zunaj se poje; med tem se nagne kraljica kralju na prsa.)

Zlato solnce že zahaja
 Tam za visoke gore,
 In srebrna luna vstaja,
 — V prsih širi se srcé. —

Bodi mirno srce drago!
 Da, kar čutiš, svet ne zve;
 Ker priprosto dekle mlado
 Ljubiti pred njim ne sme.

Luna vsmiljena, ti gledaj,
 Mi v čutecé dno srcá!
 Ljubemu molché povedaj,
 Da trpim — da ljubim ga!

(Mnogo deklet prihaja s sadjem, klasjem, cvetjem i. t. d.)

Kralj.

(ki drži kraljico za roko.)

Zdaj še le tvoj se vpliv spoznava
 In tvoja dela tihi mir!
 Zdaj še le vidim, da odplava
 S tebo' vred slednje sreče vir.

Zatoraj vtihne naj prepir!
Naj vlada svetu sveti mir!

Vojaki,

(ki so se že prej prikazali in dozdej poslušali.

Naš kralj!

Vojne device.

Naš kralj!

Vojni kralj.

O Bog! — njih glas! — kam bi se djal?

Kraljica mirú,

Kaj je? — kdo je!

O Bog! — kam gre?

(Ga prime za roko.)

Kralj.

Ah, srečno ti, mirú kraljica!

Zdaj kliče druga me devica.

Kraljica.

Ostani dragi tu!

Si zabil že miru? —

Okó se bliska in gori!

Več moč mi ga držati ni!

Kralji.

Kaj je? — kdo je?

O Bog! — kam gre?

(Vsi za njim.)

Kralj.

Njih glas me kliče!

Njih čar me miče!

Naprej, naprej me moč drvi!

Tu meni več ostati ni!

(Hoče oditi, kraljica se ga obesi.)

Vojak.

Kaj briga vas naš kralj,

Ki vjeti se je dal?

On gre!

Če ne —!

(Potegne meč; drugi za njim; tudi kralji poberejo svoje.)

Kraljica,

(ki se kralja oklene.)

Tu ostani ljubi moj!

Pusti, pusti divji boj!

(Boj se vname; vsi se gnjetejo k svojemu kralju, kraljica mirú se zgrudi na tla.)

Kralj

(zgrabivši belo zastavo in meč.)

Naprej me žene divja moč,

Kjer trombe glas doni!

Kjer dima se razpenja noč!

Kjer strašni boj gromi!

(Vsi razun Milkota in Miltee oddivjajo vriskaje. Milko stoji zamisljen in na meč naslonjen.)

Milica.

O spavaj, spavaj nam kraljica!
 O spavaj drugih tolažnica,
 Doklér te vile ne zbudé!
 O spavaj sladko spanjiče!

(Vile pridejo v črne pajčolane ovite ter poklekajo okoli kraljice mirú.)

Milko.

Takó pravica nam kraljuje!
 Takó končán je ves prepír!
 Takó se zveze sklep spolnuje! —
 Ah srečno, srečno zlati mir! —

(Golobček prileti z vencem in ga dene kraljici na glavo; vsi ga molché gledajo.)

(Za grinjalo pače.)

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000518001

